

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 13.

У НОВОМ САДУ 28. МАРТА 1885.

ГОД. I.

Х А В Е Т.

У суморни груди и сада се буди
Ко злослутна сенка кроз поноћну тмину,
Кад из гроба тамног подигне се страшна,
Да ми руши сневе и ову тишину.
Ноћ је тиха нема, долине и брези
Суморно се свили, да бораве сневе,
По грудима њиним повили се снези,
Сан кроз село леће и уморне зове.
Ал надамном санак криоца не свија.
Гле, ја нисам самац. Ко је покрај мене?
Хаветиња страшна за столом ми села.
Тек кад и кад вео, што тамну покрене.

У Дубоци 1885.

Јест, она је ово, што у моји груди
Као другар верни вечито почива,
Па је и сад дошла, да ми сневе буди,
У сумору моме мало да ужива.
Спокојно ме гледа страховитим гледом,
Да ми каже страшна, шта ме опет чека
Бројећи ми срца откуцаје редом,
И будућност страшну мами из далека!
И док с другом својим будан седим тако,
На прозоре моје хладан ветар тресе.
И све, што сам снев'о, помало откида,
Само хавет ову неће да однесе!

Драгутин Ј. Илић.

КНЕЗ У КУПАТИЛУ.

ПРИПОВЕТКА ЈАШЕ ИГЊАТОВИЋА.

(Наставак.)

Н сто јутро кад Босиљка и Мила чуше, и
видише то чудо у кући, подиже се чи-
тава граја против Љубице и Милоша,
не трпе оне „цигадчуру“ у кући, неће с њом
сести ни за сто.

Пела се држи Милошеве стране, и не да
га само брани, већ све штекће, подбочи се, и
обе језиком надмаши.

Пела иде у врт, па код плота довикне Соки.
Сока је одмах ту.

— Чујем, да је добро извршено, рече Сока.

— Ту је, ускочила је баш пред поноћ, но
да чујеш, како се те моје разбацују, неће ци-
ганчуру, прете се, како ће се Танасији потужити.

— Бриге ти је, само нек дође, утишаћемо
ми њега, само гледај, Пело, да завадиш јако Мило-
ша са Босиљком, па ће тим трагом и њу послати.

— Моја је то брига.

— И ја ћу викати преко тарабе, да је Ми-
лош добро тако учинио, биће ваљана млада, да
и не чују.

Разиђу се.

Соки је врло повољно, што се тако дого-
дило. Хоће Танасији да се свети, који је због
деце не узе, не може то сасвим да заборави,
ма да с Пелом добро живи.

У кући се једнако кошкају, дође и до сва-
ђе. Једном их Милош нападне, и срећа што
обе — Босиљка и Мила — утекоше.

Босиљка кад куд оде, Пели о том и не јавља,
не да се од ње управљати, а Мила још мање.

Прве недеље после Костантина и Јелене оде
Босиљка у кућу Васе Козарца, ту јој је дру-
гарица Евица Козарчева, кћи газдина.

Васа Козарац је јак газда, мал те неће бити
још јачи од Танасије. Може се рећи, да му је
пуна кућа.

У недељу после ручка, сврне Козарцу За-
рија Лендован, и ту се сад скупе двоје троје
још од пријатеља, па заседну и диванишу.

Реч се повела и о кнезу Танасији, Зарија
се чуди, што још не пише.

Ту се скупе и девојке.

Онуд пролази Влајко с гајдама, завири кроз прозор, види ту друштво, а девојке пред врати кад виде Влајка с гајдама, срце им заигра.

— О, баћа-Влајко, хоћеш ли малко посвирати? рече радосно Евица.

— Најпре да уђем на један помозбог унутра, да видим, хоће ли газда допустити.

Влајко уђе.

— Помоз бог!

— Бог ти добро дао, дед чашу вина.

Васа му пружа вина, Влајко испије.

— Цуре би раде поиграти; јели слободно? Козарац се мисли.

— Та пусти, нек мало поиграју, храбри га Зарија.

— Знаш, није светац, па баш ни у реду у недељу, ал хајд, одсвирај, нек поиграју.

Влајко изиђе, удешава гајде, а девојке су већ за игру. Босиљка на Влајка мрко гледи, отац је љубичин, а она мрзи Љубицу.

Пре него што ће „коло“ засвирати, поче „сватовца“, а девојке и момци из околине на глас скупљају се. Играће баш на месту.

Мало час започе коло, хватају се, само Босиљка никако неће, већ само гледа.

* * *

Врт од куће закупника спајинског Андре Бошњака даје састраг изглед на гувно Козарчево, баш где младеж игра.

Код закупника Андре на ручку је неки млад чиновник. Андра је млад удовац.

После ручка ходају по врту, кад чују свирку и играње. Шта то може бити? рече Андра, данас није Козарац свечар, нити су сватови; откуд гајде и играња?

Дошетају се до тарабе, нагну се на њу, пуше па гледају у коло.

— Леп низ девојака! прослови Пера контролор.

— Биће ту доцније и лепих млади, особито Маца Барањка; што је та лепа! Познајеш ли је?

— Познајем, штета је, што је за паором.

Обоје се угледаше у коло.

Све играју, само Босиљка не; да је други гајдаш, играла би.

Кад из небуха дојуре нека кола пред отворену капију.

Један момак тера коње, са кола сиђу два момка као два бора. Од тих је један друг Живка Брајана.

Живку одмах у доглед паде Босиљка.

Босиљка кад Живка види, жадне се, срце јој застрашено, јако лупа, стресе се, побледи. Нека страва је обузела, ногама клеца.

Први поглед Живков пао је на Босиљку, па онда на коло, па опет на Босиљку.

Лаганим, мачијим кораком приђе Живко Босиљки. Босиљка га страшљиво укоченим очима погледа.

Живко ухвати Босиљку чврсто за леву руку.

— Босиљка, ајд самном у коло.

— Иди до врага, шта ме вучеш, кад нећу.

Босиљка га ружно погледа, отима се

— Чујеш, Босиљка, ти моја мораш бити, макар ме главе стало, макар до Лепоглаве дошао; кад нећеш лепо а ја ћу овако.

Сад Живко обухвати Босиљку у поле, дигне је да је даље носи, но она се отима, гребе Живка, да мало попусти. Но Живко раздражен још бољма је обухвати, и дигне је вис, да је даље носи.

Босиљка цичи, зове у помоћ; сви су изненађени, но не мичу се. Изиђе сво друштво из Козарчеве куће ван, да види, откуд та вика и дрека, но већ Живко Босиљку носи, као Кентаур Дијаниру. Босиљка с распуштеном косом гледи на људе, очи јој траже помоћ; у Живка не сме да погледа, очи су му од раздражености мутно-кржаве; носи девојку, као кад вук у зубих собом јагње вуче, а друге жене склопљеним рукама гледају и као застрашене овце у клупче сабијене стрепе, канда ће и њих удиљ та судба постићи.

Нико ни да писне, људи једно на друго гледе: Зарија у домаћина, домаћин у Зарију.

— Шта ћемо сад с њима, Зарија, беда је, отима девојку; ти прослови, служио си вармеђу.

Зарија се закашље, па прослови:

— Ти бедо, измету села, хоћеш пустити девојку, или идем одмах по жандаре.

Босиљка, речима тим ободрена, поче се силно отимати; а Живко, да мало одане, спусти Босиљку доле, ал је једном руком тако силно држи, да се отети не може, а десном извуче нож из џепа и зубима га отвори и напери.

— Ко сме, нек дође амо!

Сви умукосе.

Живко шчепа још снажније Босиљку, подигне је, па носи у кола.

Један друг седи на колих, да одмах појури, како му другови Босиљку у кола баце.

Девојка врштити. Кад је Живко муком до кола донесе, друг је прихвати, да му помогне метнути је у кола.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Босиљка се упиње, не да се, вршиш, да се у човеку крв леђи.

— Не дајте ме, људи! Јо што ћу, пре ћу умрети.

Босиљка се силно отима: на кола је бацају, но она се опет отме, скочи на земљу; опет је дижу на кола, подупре се о точак, хвата се за лотре, хаљине са ње покидане, ђердан расут, окрвављена, носови поразбијани, девојка се очајно брани, да нападачи сустану, па је тек као дивљач опкољену држе, а да је с нова нападну. Већ је на колих, али се премеће и виче, да у тренутку опет може с кола спасти, и кад Живко мисли, да је све у реду, опет се с кола преметне, па је опет горе силно дижу.

Сав призор тај Андра закупник и контролор с ужасом и узбуђењем гледе, а ни један се не маче у помоћ, ма да у контролора срце већ за осветом кипти.

— Гледај, Перо, дивне те девојке, како је мрцваре, како се отима, копа; гле, како их замашно отискује, како јој се груди од муке уздижу; штета, помогао бих јој, да могу.

Контролор погледа закупника.

— А шта ти људи тамо стоје као кукавице прекрштеним рукама, пуше па гледе?

— Не сме нико тамо прећи, тај Живко је беда, запалиће газду.

— Андро, донеси ми пушку, ја насиље то очима мојим гледати не могу, показаћу ја њима, све ћу их растерати.

Андра се смеши.

— Боже сачувај, да се тамо помешаш, дошло би још других момака и родбине тамо, па би те претукли и у самој кући твојој, за то и они не смеју, ту би се само родбина девојчина помешати могла, или жандари, други нико; но од родбине нема ту никог; да је ту њен брат Милош, било би гужве, али овако ће је однети.

— Па где су жандари?

— Док жандари дођу, њих неће бити у селу, за то су и дошли на колих.

— Но то је баш страшно, тако отети девојку.

— Није тако страшно, као што ти се чини. Тако је пре неколико дана њен брат Милош отео гајдашеву кћер.

— Она је њему ускочила, хтела је сама.

— Бог зна како и код ове стоји, видио сам је, како са момком тим из поља долази, све се смеши на њ, видио сам је с њим и у колу, мора она да га ипак воле.

— Па зашто се онда тако отима од њих?

— Знаш, то су девојачке мунијетве; да се с њим добро не гледи, не би се он усудио силом отимати је; она је богатог ратара кћи, он сиромаш, син удовице, која више нема од кућице и три јутра земље, па је раскалашан, убојица, за њ кнез Танасије своју кћер не би дао, па девојка се боји оца, од своје воље не сме к њему, па не зна, шта ће бити, кад јој се отац кући врати.

— Дакле тако је?

— Тако.

— Онда нек је носе. А куд ће је одвести?

— Ко би знао; само они то знају.

— Имаће и жандари с њима посла.

— То лако може бити.

Док су они то говорили, момци су дигли девојку у кола. Двојица је притисну, да се не може дићи, па на колих брзим касом отпире, ко би знао куда, само јамачно ван села.

Још оно вече читава граја по селу, није шала, Босиљу Шамшалову украо Живко Брајан.

Кад то чу Пела, зарадова се: испунила се жеља њена.

Радује се и Сока Сагарова: испало јој све за руком.

Милош је то узео преко срца, и прегореће је, противила му се; неће Живка заболети глава.

Мила је само жали.

Сад ће Мила пролазити кроз сито и решето — Пелино.

* * *

Кнез се у купатилу добро проводи. Осећа се лакши. Фрања Бошњаковић свуд му је при руци, и већ се навикао. Већ се с некима и упознао, тако са оним дебелим кнезом, ког је први пут видио у купатилу, кад се са Фрањом купао у „великој илици“; то је Марко Кесић, такођер кнез, из Тукуље, на чепељској ади. Велики, крупан, пун у лицу, канда је брат Танасијин. Упознали се после купања при доручку у меани.

— Је ли, пријатељу, ти си Шлавонац, познам те по ношњи.

— Јест, ја сам Шлавонац, Србин, одговори Танасије. А јеси ли ти Србин?

— Србин богме, Марко Кесић, кнез из Тукуље.

— Но то ми је баш мило, бар ћу имати мога друштва.

— Дакле и ти си кнез, па на коме си оставио село?

— Ја сам стари кнез, не служим више, али тако ме зову.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

— Па како тамо живите?
 — Како кад: кад је добра година, добро, кад је хрђава, хрђаво.
 — Тако исто и ми.
 — Па зар има овде српских села?
 — Има, ал смо јако измешани.
 — Имате ли и цркве?
 — У сваком селу; но да видиш Ковинску, у царевини јој пара нема, сва је измалана, има три олтара, а тороњ за се на страни.
 — Но то бих волео видети. Је ли далеко?
 — Није, ја ћу те на мојих колих одвести за три сата.
 — Мило ће ми бити. Спаси бог!
 Кудажу се чашама.
 Танасије продужи.
 — Бога ти, Марко, откуд толики Срби у околини, ко их је довео?
 — Тако кажу, а и у књигама пише, да су нас на чепељску аду довели српски великаши, кад је царство српско на Косову пропало, а био је овде господар и деспот Ђурађ Бранковић.
 — Чуо сам за њега, тај је издао на Косову, па је овамо добегао, упадне Танасије.
 — То је други, то је Вук Бранковић.
 — Да, Вук Бранковић; а има ли осим села још какве вароши српске?
 — Има. Ту је близу Сентандреј, красна варош, има седам цркви.
 — Седам, па још српских, то још никад чуо нисам, нема више ни у Осеку од једве. То бих волео видети.
 — Можемо једаред, није далеко, сваки дан дамшић иде онамо.
 Фрања је ту, па их слуша.
 Тек што кнез Марко задње речи изусти, ал ето два катане: један холанер, други хусар.
 — Сретан дан, бабо, ето довео сам ти госта.
 То је каплар Миливој Бркајлов и кнежев син Иван, каплар.
 Кнез устане, мери Ивана, позна га.
 — Тебе, Миливоје, одмах познах, ал овога сам морао промерити, давно га нисам видео, окрупњао је.
 — Ето, познаде ме мој бабо.
 Иван љуби оца у руку, отац га загрли и пољуби.
 — Видим, да си здрав, хајде да седнемо. Обоје седну.
 — Јесу ли дома сви здрави? запита Иван.
 — Здрави су били, кад сам их оставио, а не пишу ми, нит сам ја њима писао, све се

накањујем, баш добро, ти ћеш место мене писати, да сам здрав; за ме је перо тешко.
 — А чега ради си дошао амо, бабо?
 — Дошао сам у купатило, да се купам.
 — Знаш, Иване, бабо се лечи од здравља. Сви се насмеше, па и кнез Марко.
 — Па како сте се нашли и познали?
 — Лако се ми војници познамо; домаши-рале су нам регemente, па сам за њ распитао и нашао га.
 Сад се о свачем поразговорише, а Миливој кнезу каже, да он и Иван имају дозволу до по ноћи, но како куцне дванаест, морају бити код својих ескадрона, па донде би се могли провести.
 Кнез Танасије на то пристане, а ослови и кнеза Марка, да и он с њима иде, и овај радо пристане.
 Јунаци се мало поткрепе, па се дигну.
 — Хајд, бабо; хајд, кнеже.
 Кнез Марко се у току разговора и с њима упозна.
 Крену се. Како изиђу, ту је већ на Дунаву мали дамшић „пропелер“, на њему ће преко у Пешту.
 Кнезови ће ићи за њима по нагону, што су уверени, да они боље знају, шта се може видети лепо. Фрања остаје.
 Дамшић се већ пуши, синаци изваде за све њих цедуље, па хајд даље.
 Дамшић се креће, кнез Танасије већ је пре тога гледао „пропелер“, како вози.
 — Брате Марко, мени се најбоље допада овај дамшић кад плови, лупара као кад пас плива.
 — Ал баш си погодио, Танасије, исто истоветно тако.
 За један оченаш, па су у Пешти.
 Синаци стану, пушкају, куд ће бабе да воде.
 Договоре се, да их најпре воде у музеј.
 Уђу правим путем у варош, Танасије разгледа, сад му се још веће виде палате нег издалека, диви се.
 Дођу до музеја, баш је отворена била галерија слика. Ту гледају разне слике, дођу и до слике Доситеја Обрадовића, Миливој му протумачи, да је то слика Србина, који је најславније књиге српске писао.
 — Како ти се тај допада, Марко?
 — Добро, честито лице.
 Кад им се очи заситише, оставе музеј, и оду некуд ручати.
 После ручка одвезу се на „омнибусу“ у зверињак. Ту опет гледају зверове, чуди се Танасије елефанту, лавовима, рисовима, и свим жи-

www.ivotinama, које доселе не виђе, но кад наиђе на курјака и лисицу, насмеши се и рече, да је тога и у Славонији видио.

Тако проведу цело после подне па ће се вратити.

Синаци допрате их до „пропелера“ па ће натраг. Кнез Танасије пре нег што ће у пароброд, вуче на страну Ивана, извади из шлајбока петицу, Иван му каже, да је мало, иште десетицу; и то му даде Танасије, те после два кнеза преброде, а војници, док је време допуштало, провеселе се па онда сваки свом ескадрону, тако да ни минут не фали. Иван ће сутрадан у име оца кући писати.

Кнез Танасије јако се сину зарадовао.

Кад су Дунав прешли, Танасије и Марко опросте се до виђења, па ће сва и на свој стан.

* * *

У гостиони, где је други дан после доласка свог Танасије одсео, код „пропелера“, одсео је био и неки Турчин, онај исти, који је са Танасијом од доле горе путовао.

Селим-ага Ибрахимовић, тако се звао тај Турчин — Бошњак.

Селим-ага такођер је у купатило дошао, па се чешће виђа са кнезом Танасијом, само се нису још упознали.

Једно јутро после купања седи Турчин у врту спољњем под чардаклијом, па пуши, а Танасије и Марко радознали, седну до Турчина, чули су већ од њега чисту реч српску, па ће га ословити.

Кнезови назову „помоз бог“ па се сместе до Турчина.

Турчин их пријазно погледа и селамише.

Питома, паметна лица Бошњак.

— Нек буде без замерке, питао бих те, јеси ли Турчин? запита кнез Марко.

— Валах, Турчин прави из Босне, Селим-ага Ибрахимовић.

— Како чисто српски говори! рече кнез погледнув на Марка, а главом маше као зачуђен.

— У Босној Турчин и раја један језик говоре рече, накратко Селим.

Дође Фрања, а с њиме и Стипан Звиршић, газда Танасијин.

— Фаљен Исус, диваните; шта, зар се разумете у говору? Та то је Турчин, рече Звиршић, и поносито погледа на Селима.

Кад Звиршић чу, како красно Селим говори, зачуди се, и допадне му се Селим.

Тако се доникле разговарају, но Звиршић

се жури на пијацу, треба да накупује што-шта за кућу, сутра је велики светац — Троице.

— Сутра си, кнеже, мој гост, светац је велики, имамо ми кршћани сутра — Троице.

— То ће бити што у Шлавонији Шокци зову Тројство, то је као у Срба што су Духови.

— Јест, могао би и овај Турчин с тобом, ако хоће Хеј по богу брата, бил дошао к мени сутра да будеш гост.

— Ја крметине не једем.

— Знам, чуо сам за то, да Турчин не сме крметине јести, ал дођи, ево Фрања ће те довести, наћи ће се и за тебе нешто. Дакле, хоћеш доћи?

Селим маше главом хоризонталним махањем, изгледа, канда се не прима.

— Па зашто не примаш?

— Примам, одговори Селим.

— Па онда шта машеш главом с лева на десно?

— То је у нас адет.

— Да чудна адет; дакле хоћеш ли доћи? Бићеш виђен гост.

— Доћићу, нек ме ко к теби доведе; ето овај кардаш. — Селим показује мигом на Танасију.

— Могу, а јеси ли позвао мог овог брата, кнеза Марка?

— Та све вас у клупчету позивам као браћу.

— Е онда ћемо доћи.

Звиршић се растане, па на пијацу, а оданде кад се кући врати, похвали се жени својој Манди, како је у госте позвао, два „Влаха“ и једног „Турчина“.

Манда, здрава Шокица, у најбољим годинама, подбочила се па слуша, шта Стипан говори:

— Ој, Стипане, ја те држах за паметнијег. Хајд „Власи“ нека их, и они вирују у бога — Исукрста, и пречисту дивицу Марију, но што си звао Турчина, кад то чује отац поштован, шта ће на то рећи?

Стипан почеше главу, и њему се чини, канда је натрчао.

— Па шта ћу сад, Мандо?

— Иди умах оцу поштовану, и питај га, можеш ли Турчина дочекати?

— Идем умах.

Стипан оде одмах оцу поштовану Ивану, капистрану. Капелан га уведе.

— Шта је, Стипане, каква добра си ми донео? Запита отац поштован.

Стипан учтиво приђе оцу, сагне се, па десницом целива.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Фаљен Исус.

— И навике, амен.

— Ја сам, оче поштовани, дошао, да нешто запитам. Сутра имамо Троице, звао сам два Влаха на ручак, и једног Турчина; нијел то грех, Турчина позвати?

— Каквог Турчина?

— Турчина из Босне, угледан човек, па тако дивани као ми.

Отац поштовани се насмеши.

— Можеш, Стипане, слободно и Влахе и Турчина, а и сам ћу ти доћи, да видим Турчина тог.

Стипан се захвали, пољуби оцу поштованом руку и оде.

Кад се кући врати, све Манди исприча, како нема замерке против Турчина.

Манда с рамени слеже, чуди се, онда није ни она противна, кад отац поштован допушта, бар ће видети Турчина.

Стипан је за сутрашњи дан јако радостан. Такве госте још нико није имао.

И Манда ће се приправити, што лепше и боље може.

(Наставиће се.)

П У Т Н И К.

успоменом драгом и занесен њоме
Ја се журно враћам завичају своме.

Зрак се дневни гаси... Кроз брснате гране
Лаки шумор лети у далеке стране.

Већ позната стаза пред-а-мном се вије,
Беласка се, краде и у магле крије —

И дом стари ту је. Над њим месец сија,
И поћ шири крила спокојна и тија.

И крештећи збори на поласку своме:
Смртни! што ме буниш у станишту моме?

Београд.

Војислав.

Р А З Н И П У Т Е В И.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак.)

Дражић, на кога је за време вечере наишао неки сумор, удале се лагано од друштва, и упути се по мраку по башти. Ишао је лагано, а није ни разберио, којим путем иде. Мисли његове летале су тамо-амо, и често је дубок уздисај прекинуо тишину око њега. Мислио је на Драгињу, све живље, све жешће. Ох, да му је сад ту, па да јој искаже жељно осећање своје: како је љуби, како не може без ње да живи, и како му је све шупље и немило, кад њу не види. У мислима нађе се у близини мрачне сенице. Из далека се чула граја веселих гостију; али та га није привлачила. Самоћу је тражио, и баш добро, што је случајно наишао на ту мрачну сеницу. Ту неће сметати ником, а неће нико ни њему сметати, ту се може одати својим мислима, може будућност своју најлепше себи замишљати.

Уђе у сеницу и упути се клупи, да се мало по-

одмори. Но није коракнуо ни два корака у сеницу, кад зачује на мах ситан врисак. Дражић се трже и већ хтеде да дубље уђе, да види, ко је ту, кад у тај мах из сенице пође неко. Дражић стане на излазак и сад, при сутоњу, позна — Драгињу. Срце му силно закуца; у први мах није знао, шта да ради, но опет се на скоро прибере и пође корак натраг, да Драгињи уступи места, да може изаћи. Али Драгиња се тргла. Крв јој застаде на трену-так, да у идућем још жешће јурне кроз жиле њене. Није била у стању да се одржи, кад је и она познала Дражића, и са потмулим криком клоне, и пала би била на земљу, да је Дражић није прихватио. Но чим се осетила у његовим рукама, дође к себи и пође корак натраг.

— Немојте се срдити, госпођице, поче Дражић, а глас му дрхташе, случај ме је навео амо — ох! како му благодарим.

WWW.UNILIB.RS — УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Драгиња није одговорила, али силно лупање срца њеног било је јасан знак, у каквом је узбуђењу.

— И опет вас молим, госпођице, да се не срдите на мене, настави Дражић своје речи, оставио сам друштво, јер ме није више занимало, и тражио сам самоћу, да могу са мојим мислима бити сам. Са мојим мислима? Не, само са једном мисли, да могу сањати о — вама, кад ми се већ не да, да на јави с вама заједно бити могу. Опростите ми, госпођице, ове речи, али ја нисам у стању, да стављам строго мерило на њих. Оне излећу како их осећање моје мами, а разум ми сад није тако хладан, да им може одмерити важину . . .

Драгиња је још ћутала, ћутала је, али своју руку, коју је Дражић у страсном заносу ухватио, није извукла из његове руке; само што је та рука њена дрхтала.

— Преклињем вас свачем на свету, госпођице, рече Дражић живо, проговорите само једну реч. Ох, да знате, како ми је, кад слушам само своје речи!

Драгиња је ћутала још једнако, шта више, и очи је затворила, тако је сву прође милокрвна струја са Дражићевих речи. Она у тај мах није мислила ништа, она је само осећала и желела, да Дражић настави своју реч — тако је пријатно дирну његов мек глас. Чудноватост положаја њеног није јој ни пала на памет, она је у том тренутку само толико знала, да је сретна, као што није била никад, и ту срећу хтеде да продужи, докле је год могуће било.

— Госпођице, поче опет Дражић, и ћутање може бити говор. Ох, можда сам и сувише смео, кад га тумачим себи у прилог. Никад нисам слутио, да ће ми добротворна судба поклонити овај блажени тренетак, ову голему срећу. И ако је мисли да прекине сад, нека боље изрече и пресуду над мојим животом, кад би и тако био немио и празан без вашег погледа, та без вас. Шта да говорим о мом неизмерном осећању! Шта да вам нижем обичне, свакидашње речи, кад ево стојим пред вама и кад вас молим само за један значак, који ће ми одати, да се не срдите, да ме не мрзите и да не желите, да се уклоним.

Ове последње речи учинише, да се Драгиња задрхтала и да је Дражићеву руку у својој још чвршће ухватила, као да је хтела тиме рећи, да не иде, да остане, та она се не срди, та она га не мрзи, већ га љуби свом снагом срца свог. Дражић је осетио тај стисак; у њему је срце кликтало од радости, он клече пред Драгињу и поче јој руку обасипати жарким, небројеним пољупцима. Драгиња је дрхтала све већма и већма, и мораде се спустити на клупу, јер се није могла више држати.

Дражић је остао на коленима, у рукама је држао руке њене, очи је подигао к њојзи и говорио је речи, које су му излазиле из срца, из најдубље дубине душе . . . но у тај се мах зачује Љубичић глас, који је друге задржавао, да не иду по башти, него да мирно остану на својим местима. Драгиња се трже и у тај мах узме Дражића за главу и притисне му врео пољубац на уста. Дражића прође нагла струја, он хтеде, да се лати Драгињине руке, маши се за њом, али спази, да је у сеници сам. Драгиња је била отишла, и у великом кругу дошла је опет на место, где су били и остали, и села за сто, као да се међу тим није збило ништа, као да није била мало пре најсретнија на свету. Остали гости нису ни приметили њено одсуство, само је Љубица спазила, да је нема, и за то се и приближила сеници, држећи да су тамо, те да их опомене, да ће се морати приметити, да њих нема.

Дражић је пак остао још у сеници. Није се могао раставити од места, где је још мало пре држао дивно девојче и где је проживио тренутак, који ће му дрхтати у срцу, док и оно буде откуцавало. Њему се чинило једнако, да је Драгиња још у близини његовој, да га није напустила, и само шушањ сопствених уздицаја осведочи га, да тог красног чеда нема више поред њега. Шта га се тицало остало друштво! Није био жељан ни да га види. Та после пољупца Драгињиног ништа на свету није му се могло донасти, ништа му није могло бити пријатно. Лагано удари стазом према капији и упути се сам у варош, чо тој благој, тихој ноћи. Шта ће му остали свет, та срце његово било је тако препуно среће, да би је човечији глас само рушити могао. Не, природин глас, то тихо, тајансвено шаптање по ноћном ваздуху, то чаробно пуштање листова, то невидно, непротумачено, непојмљиво разговарање између неба и земље — то му је годило, и чисто га је немило дирнуло, кад су га, већ близу вароши, сустижавала кола са веселим друштвом. Он заиђе мало на страну, и тек онда се осећао опет боље, кад се уверио, да су кола већ далеко одмакла. Али свога стана није био жељан ни онда, кад је био већ у вароши. Ишао је једнако, и тек, кад се радознао и јасан дан показао, те њега истргао из слатке сањарије, оде кући, да потражи мало мира.

VIII.

„Заточник“ је почео да излази сваки дан. У редакцији било је много посла. На обичном месту свом, за високим столом, стојао је Костић и читао новине, што је тамап донео слуга са поште. Било је још рано у јутру, око осам сати, и Костић је био још сам. Пажљиво је читао новине, али само оне

рубрике, које га могу занимати, да по њима напише политички преглед. Где која важнија места обележио је оловком, а рубрике, које су претресале исти предмет, нумерисао је истим бројем, да би их онда, кад буде писао, имао све у окупу. Тај је посао трајао неко време и Костић се баш спремао да почне писати, кад у редакцију уђе Паја Поповић и с њим се поздрави.

— Шта веле новине, запита за тим Костића и погледа своју дугачку смеђу браду.

— Та баш тако важно не веле, одговори Костић, у Француској влада Гамбета, у Русији се нижу атентати, Немачка ћути, Енглеска тргује, само ми не знамо ни шта хоћемо ни шта нећемо.

— Та знамо и ми шта бисмо хтели, рече Поповић, бар дознаћемо, кад се скупи омладина у Нови Сад.

— Ех, где је то још! прихвати Костић, још најмање три недеље. О чему мислите да пишете чланак?

— Богме, то не знам ни сам. Волео бих да дође Милић, па да се поразговарамо, а и Лазић би могао бити већ ту. Наши столови чекају нас.

— Та није посао зец, да одбегне, насмеши се Костић; али, ево их обојица, баш прођоше поред прозора.

Неколико тренутака за тим отворе се врата и у собу уђу Милић и Лазић. После обичног поздрава, узме Милић писма, што су лежала на столу и поче их отварају.

— Ето, рече, допис из Шајкашке, у ком се туже на изгреде једног свештеника. За чудо! Такви дописи стижу нам сваки час, особито од кад се десила та нагла промена у нашој јерархији. Крајње би време било, да се сазове црквени сабор. Та мисао није згорег. Баш ћу о том да пишем чланак.

— Но, то је сад у реду, примети Поповић, а шта да пишем ја?

— Што год хоћете, одговори Милић.

— Па ја ћу писати о омладинском састанку, рече Поповић.

— Добро, како знате. Збиља, је ли послао Машић листак? Рекао ми је синоћ, да га је већ написао. Добро би било, да је већ ту, јер иначе бих морао започети приповетку ову.

У тај се мах отворе врата, и у редакцију уђе мало ђаче са рукописом у руци. Ћутке се поклониле Милићу и преда му за тим рукопис с речима, да га је послао господин Машић; после тих речи оде ђаче опет.

— „Ноћ у манастиру“, читао је Милић из Машићевог рукописа, но то може бити занимљиво. Јел' те, господо, да сам добро чинио, што сам за-

добрио Машића? Стил му је лак, фелтонски. Само да је ту шегрт да носи у штампарију тај рукопис.

После тих речи приступи Милић к стражњим прозорима, отвори један и викне у авлију шегрта. Овај дотрчи одмах, и Милић му преда рукопис за листак.

— Дођи за четврт сата опет, добићеш рукописа и за рубрику „дописе“, рече Милић шегрту, а овај отрчи за тим у штампарију.

Међу тим је Лазић већ заузео своје место, и почео да пише.

— О чему пишете, господине? запита га Милић.

— О српским жељезницама, одговори овај, то ће бити низ чланака. Србија иде у суноврат, ако са Бонтуом спрегне. У опште, она ће настрадати том жељезницом, јер она даје свакојаке концесије, а напушта сама себе.

— Добро, господине, рече Милић. Са свим сте добро погодили. Извините, што сам вас прекинуо у раду.

— А, не чини то ништа, одговори Лазић и удуби се за тим опет у свој рад, и не пазећи шта се око њега збива. И Поповић је сео на своје место и почео да пише. Милић је пак још једнако читао писма. При читању држао је перо у руци и често је превлачио читаве редове из дописа, местимице је нешто поправљао а где која писма бацио је просто у кошар. Међу тим је дошао шегрт и Милић му преда рукописе.

— Збиља, господин Костићу, окрене се Милић овом, јуче је била магистратска седница. Ви сте били тамо, јесте ли написали извештај о њој?

— Написао сам га још јуче а предао сам рукопис још синоћ у штампарију, одговори Костић. Дао сам осим тога и белешку да се позоришна дружина налази у Земуну и да је претилата добро испала. Осим тога још неке мале белешке.

Милић климну задовољно главом а Костић се опет окрене и настави своје писање.

— Омладина хоће да се састане овде о Преображењу, рече Поповић и подигне главу своју, то је згодно време, само се бојим, да ће социјалистички живаљ и сувише отети маха.

— То је истина, одговори Милић, али ја се њих не бојим. Фраза ће пасти ваздан; али сви ти ватрени момци напустиће те ствари чим пређу у практичан живот. Гледајте, на према томе удесите чланак.

— Тако сам и почео, рече Поповић и загњурати се опет у свој посао.

— А, овде се баш ради, зачу се у тај мах оштар чисто шиљаст глас, и у редакцију ступи покрупан господин са тамним наочарима.

— Као што видите, господине, рече Милић и климну олако главом.

— А сме ли се знати, шта се има под пером?
настави новодошли.

— Претрпите се до сутра, рече Милић, па ћете знати све.

— Е, али ја бих волео већ сад.

— То није никако могуће, рече Милић озбиљно и одсудно.

— А оно, шта има у новинама? запита даље новодошли.

— Идите у читаоницу, па ћете дознати, рече Костић чисто набусито.

— Е, али треба бити члан, рече новодошли.

— Господине, рече Милић нестрпљиво, маните нас сад, ви видите, да смо у послу...

— Та то значи да идем, рече овај.

— Од прилике примети Костић.

— Ви ми нећете заповедати, осече се новодошли на Костића.

— Ту нема човек мира, рече Поповић и скочи са стола, ја идем кући да пишем.

— Ви немате овде ником да уступите место, рече Милић, а и не сметате ником.

— Лепо време, поче опет новодошли — али кад је видео, да се нико више не обзире на њега, погледи најпре на улицу, за тим на неке мапе и на послетку оде.

— Тај Писарев је права налепа, рече Поповић.

— Та отрешћу се ја њега, одговори Мишић, врата ће од сад бити закључана.

(Наставиће се.)

Ж А Л И Љ Е.

(ПОТЕКЛЕ НЕКАД, КАД ЈЕ ГРОЗНА БОЛЕСТ — ГУШОБОЉА — ДЕЦУ КОСИЛА.)

ОД ЉУБИНКА.

XIV. ТИЦА.

А зеленој грани пева тица мала,
А где ј' моја тица, што ми цвркулала,
Што је 'нако мило, 'нако жељно глед'о?...
Где си, моја рано, где си моје чедо?

XV. ОДЈЕК.

У дубокој ноћи када вихар хуји,
Кад на грани дршћу малени славуји,
Кроз ту ноћу мрачну — кроз страхоте ове,
Као да ме моје мило чедо зове!...

XVI. ПРВИ ЦВЕТ.

Љубичице ево, ох, да лепа цвећа!...
То је весник први дивног прамалећа...
Она цвати, листа, све више и више,
Да на твоме гробу тужно замирише!...

XVII. ПРВИ МАЈ.

Гле, весели ђаци, тице у пролећу,
Радују се зори, радују се цвећу!...
На „мајалес“ иду, да их жеља мине,
Ал' у томе колу нема тебе, сине!...

XVIII. СКРХАН ЦВЕТ.

На улици лежи, тако ми га жао,
А некад је дивно мирис'о и цвао,
Баш као оно душа у сокола мога,
Ој, ишчезла надо срца рањенога!...

XIX. У СНУ.

Тек што легнем спати, ето њега мени —
„Што по песку ходаш, мој цвете румени?...
„Ја по њему, оцђ, лене слике шарам!...
Е, у сну се с мртвим чедом разговарам...

XX. ЗВЕЗДА.

По бескрају дивном небеских висина,
Трепте сјајне звезде препуне милина,
Ал' међ њима нема једне звезде мале...
Њу су наше очи давно оплакале!

XXI. СУЗЕ.

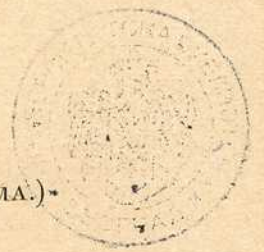
Шта с' на оном гробу у прозорју блиста?
Да л' је дробан бисер, да л' је роса чиста?
Ој, ни бисер дробан, ни росица није,
То су сузе вреле, што их мајка лије!...

XXII. ЛИРА.

Више пута тако, у свечаном миру,
Ја дохватим моју милозвучну лиру,
И тек да одјекне песме чедо дивно...
Она тужно писне... тужно... жалостивно!...

XXIII. ПЕСМЕ.

Не тражите песме о румену сјају,
О љубави топлој, нежном загрљају,
О надама дивним најдивнијих дана...
Та моја је нада давно закопана!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

М О Р Е.

Тешко да ће бити лепшег и већег природно-естетичног уживања, него што је поглед на море. Поглед тај више нам даје, него ли све чари, до којих долазимо, када се удубимо у разматрање разноврсног шаренила и дивота богатог биљног света; тај је поглед више, него што је фантастична творачка мисао, најдрскији полет фантазије... Кад погледамо на море, мисао нам стице полета а фантазија крила. Шта је неизмерно, лакше ћемо представити и замислити, кад погледамо по недогледној пучини телесног океана, него ли кад погледамо околу себе у неизмерну али нетелесну васиону.

Море је за себе дивна, горостасна слика и приказ, од којег ти се груди шире. Почев од најмањег таласића, од красоте преливања разних боја — ватреног рађања сунца и сребрносјајних месечина — па до густе помрчине, када бесни бура по води и по ваздуху: колики ли је ту низ појава, у којима се изјављује живот природни. На тај низ надовезујемо своје мисли, које немају граница у земаљском простору. Ко плива по усамљеном мору, тај има изнад себе, поред себе и под собом свесилу. Ма куда погледао, свуда ти се, у хиљадама потеза појављује космичан дух, те напослетку и сам ћеш осећати, да си само ништав пламен живота. Море не профанише, море уздиже. Свако дивљење свршава се с молитвом, а свака молитва дивљењем. Већ је у пословицу прешла позната побожност морнарска, и та побожност ништа друго није, него ли детињски израз дивљења божијој свесили. У том течном, покретљивом свету, пуном живота крије се јака моћ да покреће нашу унутарњост, тај свет зовемо „океаном“, те се у нама рађа осећај о присутности свесиле, осећај о оданости нашој према богу.

Снажан утисак, који изазива у нама океан, додуше јесте само спољашњи као што се друкчије не може ни мислити. Представа о бесконачности и неизмерности спаја се тада са чулним опажањем те дивне слике. Али океан није само проста слика, јер је довољан да буде згодна основа полету фантазије и разноврсним мислима. За велику гомилу људи море је велика водена пустиња, под чијом се површином крију разне опасности и страхоте, где је непрестана ноћ, где се живот полагао гаси, што се дубље спуштамо у просторије неиспитаних и неиспитивих подморских провалија. Естетичном духу је морска површина огледало, са кога се одбијају узбуркане мисли и заталасани осећаји.

Но у истину сасвим је то друкчије. Ко хоће да схвати горостас океанског света, тај га не сме обле-

тати на лаким крилима фантазије. Океан сам у себи скрива врло богат живот а и сам је израз најјачег живота. Узвишену законитост, која се крије у васионским снагама, и коју не може многи и многи да схвати — многом дакле остаје књига са седам печата — лакше ћемо појмити на мору и у мору, него ли на чврстој земљи. Површина земље, по којој се човек миче и где живи, пуна је појединих појава. Сви природни појави у великом за њега се губе. Појам „везан бити за груд“ сасвим згодно карактерише кратковидост, са којом већина људи проживи свој кратки век. Велики елементарни догађаји извлаче их кадикад из уског круга, али утисак и последице имају само епизодарно значење.

Море пак нема никакве разноврсности, нема у обичном смислу речи пластике, није, као што је тврда земља, сложено из читавог низа предмета. Ту се не можеш упуштати да посматраш појединости, море мораш узети као предмет за себе, зато и није довољно само опажање. Надовежљаји иду вазда у вис, у светле дворе васионог духа, никада пак у дубину, где се такођер појављује тај васиони дух, као год што се приказује и на звезданом небу. Што ће бити од накнаде, јесте знање, знаност. Што је веће и темељитије то знање, тим ће бити дивнија та природна слика, која се шири пред телесним и душевним оком посматрачевим. Посматрач се упознаје прво са законитошћу, која управља животним изјављајима мора, те због тога море постаје извором за разноврсна изучавања пуна уживања. Тада збацује та неизмерна вода са себе своје мртвачко лице и ниже низ појава, који су досада више стали душевног рада, него ли најсложенији појави на чврстој земљи.

На мору, на томе живом и покретљивом елементу физикални закони показују се у опипљивијем облику, него ли што се показују на чврстој земљи. Када пажљивог посматрача по суву кадикад само облеће Њутнов дух, мора се исти да задовољи са душевном посетом великог мислиоца. Посматрач тај није увек вољан да експериментише, и пусти ли кадикад да падне јабука с дрвета или стена са окомитог места у дубину, то никако неће бити довољно мислиоцу — пријатељу природе. На мору је то већ сасвим друкчије. Сешћемо на ивицу какве високе обале, па ћемо далеко моћи догледати. Море је још глатко као огледало, преливено бајном светлошћу, која просипа своје живе боје по мирном лицу водином. За тим ћемо осетити дах поветарца, како летимце пољубивши глатак водени пут, привидну укоченост у живот буди. Али то још није све.

Извијугано море само је дечија играчка покретљивог елемента. Но када ваздушни духови јаче потисну, океан ће већма раширити своје широке груди, успињаће се и грозна борба таласа, коју покривају црни облаци и киша као из кабла — расветлиће ум посматрачев.

Та ломљава, то таласање, та дивља буна: све то ништа друго није, него ли борба закона физикалног, да се одржи у своје праву. Море узнемирено, поплашено, хоће да успостави на ново равнотежу, која је својствена његовој маси. Сваки талас, кад се попне, остави поред себе дољу, коју тежи да испуни. Многи и многи, који гледа пред собом узбуркане таласе, мисли, е се котрљају — али то је обмана. Талас је нешто нестајно у сталном; талас се само диже и спушта и никако се не миче с места. Многи и многи, који о томе сумња, баћиће палицу какву или тако штагод, па ће видети, како се са ивицом таласног брега диже а са таласном дољом спушта. Па ипак миче се с места, ваља се по таласној дољи, пење се привидно на идући талас, те је у првом тренутку по том, опет на истој висини, где је и пре била.

Затим ће посматрач устати, те отићи до блиског, стенама опасаног, залива и ту ће стати као уочен гледајући на грдно кипљење — дизање и снуштање — воде, као да су какви торњеви. Каква ли је то сила, како ли се ту дивно исказује природна снага! Као да се читав океан упутио против тога стеновитог оклопа у намери да га смлави, да га из темеља пољуља. Један талас долази, други одлази, нове и нове водене масе ваљају се, ударају са громовском риком о челичне груди, које им пркосе. Па ипак, и опет није тако. Посматрач ће опет бацити какав предмет на воду да плива — па шта ће видети? Цепаница дрвета или палица одскочиће од чврстих дуварева, спустиће се у заосталу таласну дољу са распрштеном пеном, па да опет скаче на високу стену. Дакле је и ту једна иста водена маса, која изазива диван призор, кад удара талас о обалу!

Тежња узбурканог мора за равнотежом, ништа друго није него ли видљива изјава тежине — гравитације. Свака водена честица, јесте учесник у правилном осцилисању (треперењу), сама пак остаје увек на истом месту. Али то још није све. Бура је прошла, таласи се стишали, море се опет поравни. Нема ни труни од какве неравни по недогледној површини. Ваздух стоји мирно, лишће по дрвећу невесело, спустило своју главу. У дубини пак шушти за сада тихо таласање, по том је све јаче и јаче, таласи се дижу у вис и ваљају преко усамљених стена и врлети. Ниске прудове прелива, где

је оек, ту се море пење све више и више, као да га је обузела нека необична чежња, да сву суву земљу повуче за собом у бездану. То је правилна осека и плима морска. Један одисај океанов, па је узбуркао читаву његову површину. Васьони закон атракције — привлачења сунца и месеца — удружено је читавој тој неизмерној маси живот, подарио кретање, о коме многи и многи нема ни појма. За то дисање има светско море на расположењу скоро читаву куглину површину наше планете, јер је три четвртине њене покривено водом, а тек једна је четвртина сува земља. Осим тога море по својој природи не зна ни за какве границе, као што мора да зна сува земља, него тече свуда око земљине кугле. Али јесу ти одисаји и замашни. Грдан талас осеке и плиме, који пође на пр. јужно од Аустралије у 12 сати у подне, стигне око поноћи већ до предгорја Добре Наде, дакле за дванајст сати пређе отприлике 1600 географских миља. Сутра дан у подне већ је код Нове Фундландије, прелетив међутим и опет пут од неких 1500 географских миља.

Тек сада, када је многи и многи схватио тај горостасан појав, дивље му се. Сада му се неће тај појав свидети као локална играчка таласа осеке и плиме на обали морској, са које он управ сада море посматра. Сада ће за њ бити тај појав последња карика у великом животу мора, у начину, како море изјављује свој живот по свој течној површини земљиној. Остале последице сазнаће само онај, који знаде. Ко зарони у велико благо тога знања, наће много што шта, што ће се прилагодити његовој моћи схватања. У први мах имаће тек неодређен појам, о грдној маси светског мора, о његовој пространој раширености. У школи је чуо, да је наша земља сарамерно малена планета у неизбројаној гомили планета, звезда стајаћица и сунаца. Какво може дакле у таквим приликама имати значење просторна раширеност земљиног мора? Добро. Пре свега ваља знати, да је површина суве земље отприлике 6·8 милијуна квадратних миља, а просторно заузима неких 140000 куб. миља. Површина светског мора пак трипута је већа и прорачунао је, да га има отприлике 3·1 милијуна куб. миља. Отуд излази да вода према сувој земљи стоји као 22 : 1 т. ј. да би требало двадесет и два пута толико још површине суве земље да има, кад би хтели, да заспемо читав простор, који данас обухвата светско море. Па и онда, кад би хтели за пресицање морског корита употребити не само површину укупне чврсте земље наше планете, него уопште све извишене масе, које се дижу из знатних морских дубљина — требао би још трипута толики волумен, па да се заспе она шупљина.

Обале су без сумње најзгодније место, одакле можемо посматрати велике елементарне појаве, у којима море има велику улогу. На обалама је скоро вечита борба између морских таласа и чврсте земље. Па и најтврђе привидно непорушиве обале подлежу полагању и напослетку падају под бесним ударцима мора и расипају се у ситнеж. Дивни фјордови (узани морски заливи са високим и успоритим обалама) на норвешким обалама јесу видљиви израз победоносног надмоћија мора над чврстом земљом. Још лакше долази море до победе на прудастим обалама. До душе човек се брани од те напасти, те својим слабачким рукама диже насипе — долме, које кадикад хоће море да испроваљује, како би рушевине тим веће биле. Али море ипак диже обале, јер оставља кадикад за собом неизмерне масе песка на обали, које ваздушне струје — ветрови — витлају те свеју у грдне природне насипе. Такви пешчани насипи примера ради завејали су и саранили на неким морским обалама источне Прусије читаве шуме.

Тако нам се на површини светског мора свуда приказује слика, пуна разних промена, постајања и нештајања. Многи су ти појави више локалне природе, други се пак појављују у великом кретању. Најдивнији такви покрети виде се у поларним крајевима. Тамо пливају — особито у јужном поларном крају — читаве флоте грдних ледених брда и

иду према екватору. Горостасни пловни колоси, е којима се бура титра као с чуновима, приказују нам дивну и узвишену слику и нико, ко их је видео, не може бити равнодушан. Али не одлази сав поларан лед са места свога постанка. Остају још грдне масе, те покривају чврсту земљу и острва, држе их у вечитим оковима, а по гдегде — као н. пр. у Гренланду, све скупа јесу један грдан можда 3000 километара дугачак ледењак, који држи у своје леденом загрљају и у вечној тами ту чврсту земљу, где је некада, у давним епохама земљиног развитка бујно расла богата вегетација, у ваздуху важном и запаровитом.

Такав је отприлике далеки хоризонт који, се отвара пред оним који погледа по далеком океану и непрестано истражује васионске и земаљске снаге, које су увек у послу. Сваки је појав само по карика једног истог ланца, мислилац посматрач надовезује на њих даље карике, ново прстеће и све то у душевном смислу ослобађа од груде, на којој живи и односи његове мисли до крајњих конзеквенција свеколиког органског и аорганског живота и ма да је ток тога светског процеса, који условљава сваки постанак и нестанак, врло разноврстан, ипак ће ту видети законитост горостасне величине, такву исту, какву ће наћи у врло ситним привидно ништавим појавима на површини земљиној. (Из књиге: Von Ocean zu Ocean von A. v. Schweiger-Lerchenfeld.)

А. М. М.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

ИЗ БИСЕРА, што га је написао српској младежи Мита Нешковић. Са сликама. Панчево. Наклада књижаре браће Јовановића 1885. године.

За дечију се забаву и поуку од неколико година амо код нас са више страна баш својски брине. Да и не спомињемо трудбу чика-Јовину и чика-Стевину и рад дечијих пријатеља с оне стране Саве, ево се овде у нас у току једне године дана јавио „Сиоменак“ Бранка Константиновића са доста лепим прилозима млађег прираска, па мио „Полаженик“ Јована Максимовића и сад ево накладом књижаре браће Јовановића у Панчеву, „Нуз бисера“ Мите Нешковића. Скоро да човек сасвим згодно апликује ту оно, што Етвеш вели о дечијој књижевности у роману своје „А пövérek“, рефлектујући по своје обичају више, но што се то даје сложити са суштинском романа, и да с њиме заједно за ово наше вре-

ме рекне, да је „kor, hol csaknem több könyv iratik gyermekek, mint férfiak számára“. Замашно би било питање, да ли се са педагошког гледишта баш сасвим безусловно сме благословити та — по себи одиета лепна и племенита — тежња за поучавањем нараштаја путем дистракције у тако обилној мери и је-ли метода та „разноврности“ дечије лектире основана и целисходна или би се згодије заменути дала *оном методом, којом је у Немаца* радио Christoph Schmid, Franz Hofmann, Gustav Nieritz, и којом се и данас још под Хофмановим именом продужује школа „der romanhaften Jugendschriften“. То би питање требало свестрано испитати и према томе онда удесити рад на пољу дечије књижевности.

Судећи по већини чланака у „Низу бисера“ нагиње Мита Нешковић нешто т. зв. филантропистично-реалистичној школи Баседовљевој а „Одисејево блудење“ доказује, да му се допада и Нибурова, Шва-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

бова и Вегнерова метода дидактичне забаве, за коју су узели предмете из древних класичких скаски. Писац се у два три своја поучно-забавна чланка држи педагошког принципа, да се деца сме приповедати само оно, што је истина, што постоји и што се разумом даје схватити. То је лепо и красно, само је штета, што се при таквом излагању често забуни у сувопарну анализу те изгуби из вида педагошки такт и план.

Но дед да погледамо изближе „*Низ бисера*“. Књига та има и своју малу прошлост, своју историју.

Пре једно три године поднео је анониман један писац „Матици Српској.“ на оцену и награду „Забавник за одраслију српску омладину“ под насловом: „*Пчелица*.“ У забавнику су томе били ови саставци: „*Ваш пријатељ чика Јова*“, „*Колико је сати*“, „*Сад да рачунамо*“, „*Савети из народа*“, и „*Мали српски речник*“, а у прози: „*У Бедеви-чардаку*“, приповетка из српске повеснице, „*Шта још неће људи изумети*“, приповетка à la Jules Verne, „*Нечисти дух уловљен*“, прича, и „*Причање мога пријатеља*“. Матичина су два оценитеља одбацпла „*Пчелицу*“ са разлога, који се могу прочитати у 139. књизи „Летописа“ у изводу из записника књижевног одељења од 1. (13.) Септембра 1882, стр. 140—143. Ко сад узме у руке Нешковићев „*Низ бисера*“, паћиће, да је већина чланака истоветна са већином чланака из „*Пчелице*“. И у „*Низу бисера*“ је „*Ваш пријатељ чика Јова*“, па „*Савети из народа*“, па „*Мали српски речник*“, па „*Нечисти дух уловљен*“, па и „*Шта још неће људи изумети*“, под промењеним насловом „*Наш добри мајстор Дренко*“. Анонимни је дакле писац скинуо вео тајности са себе, одабрао из „*Пчелице*“, што му се чинило да је боље, нанизао на то још „*Писма браце Божидача*“, „*Дванаест браће*“ и „*Одисејево блудење*“, па то све даровао деци, или, као што он каже, „младежи“ у „*Низу бисера*“.

Прво и прво мора човек и нехотице већ запети о наслов па ако ће бити и најблажи човек овога света, мора рећи бар толико, да тај наслов звони нескромно — баш бисер да ли је све у овоме низу чист, сјајан бисер, на то се не би човек могао заклети! Но да идемо редом, осврћући се разуме се, само на оне саставке, који се нису из „*Пчелице*“ преселили у „*Низ бисера*“. Ту су прво и прво „*Писма браце Божидача*“, седам на броју. Предмет је писмима тим занимљив, само је доста сувопарно обрађен. Првом писму је цел, да се сетимо оних народа, који су данас делови велике словенске породице; друго писмо говори о ратовању старих Словена, треће о жиљоту Словена на дому, о њиховој

заједници и раду, четврто о старом веровању у Словена, пето о разним старим предрасудама, шесто о томе, како су Словени примили хришћанску веру, о апостолима Кирилу и Методију и седмо о романским и германским народима, управо највише о саздању Рима (у новој некој верзији, по којој заслужна вучица“, дојиља Ромула и Рема, губи важну своју улогу.) Поука у писмима тим није вешто зачињена, много се теорише. Не верујемо, да ће много млађаних читалаца до краја хтети са стрпљењем дочитати нпр. у четвртом писму ово: *Величанственост природних појава, неизмерна светска историја и даљина, њене красоте и промене; — све је то, да како, побудило и старе Словене да разбирају о почетку и почету света.* Апстрактно је то сувише за тако млад свет, кад му се разлаже: „*нема те појаве у природи, која не беше задахнута живим духом Божијег бића*“. — „*Дванаест браће*“ је у тривијалним, рекли бисмо немачки Quittel-стиховима, написан програм рада за свих дванаест месеци у години. Ту је отприлике све оно, што се може у сваком ијоле боље редигованом календару за народ наћи уз поједине месеце. У прози би то још лепо и поднело, али овако: у осмерцима са сликом певати о томе, како се носи „*фубре изгорело*“, како се „*васуљ потачка*“, како „*гускама чува черје*“, како се „*вади нужно семе од чершуна, гра, салате* и т. д. — држимо да се не може исплатити Мора ту човек хтео не хтео доћи до стихова као што је н. пр.

Ја сам осми брат на реду

А Аугуст ме свуд зоведу (sic).

У опште се примећује на песничким саставцима у „*Низу бисера*“, да је писац прилично кубуре имао са сликовима. Њима за љубав жртвоваће и здравље погдеокоје мисли; треба му н. пр. слик за „вије“ а он ће рећи да

— одроду, несретнику

И врабац се сваки смије (!).

— „*Одисејево блудење*“ (*прича из стара* (тако!) *времена*) било би за младе читаоце врло занимљиво и у неколико би им била припрема у позније читање бесамртног Омира, да је само брижљивије израђено. У чика-Јовином „*Невену*“ за год. 1881. испричана су „*Лутања Одисијева*“ тако лепим слогом, тако разговетно и забавно, да заиста није било нужде наново то обрађивати. Али већ кад се превишло, да је писано у истој врсти, требало је бар бити — искрено кажемо — савеснији и пажљивији. Да ништа друго не наведемо, онај галиматичјас у именима доста је, па да се све осуди. Каква ли је то конзеквенција, овде рећи Полифемос, онде опет Еолус, овде Цирце, Сцила, онде

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

опет Харисда па Алкинос (*Alkivros*), Наусика (*Nav-sida*), Феаки, Цикони? У имену оца Одисијева Ларта изведена је конзенквентно метатеза, те се ту и не зове друкчије него *Леартес* и т. д.

Колико човек мора бити благодаран књижари браће Јовановића на вредној пожртвовној наградничкој радњи, толико јој се мора замерити, што пропушта и погдекоју слабу работу онакву каква је, а требало би пре штампања, ако ништа друго а оно бар то урадити, да испита или даде испи-

тати, је ли оно, што ће се штампати, коректно. Очистили би тако српску књигу између осталог и од језичких страшила, као што је н. пр. „сва та неизмерна дубљина лежала је на постољу оживотворавајућег иеска, и не би дали да се Бранкови стихови у цитирању кваре.

Спољашња се израда мора похвалити. Артија је фина, слова лепа; уз „Одисејево блудење има 7 слика, од којих је једна стављена уз наслов. Цена је књизи сарамерна.

ЛИСТИЊИ.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште у Панчеву.) XXXVIII. представа ван претплате 14-ог марта: „Разбојници“ Драма у 5 чина од Ф. Шилера, превели Ж. А. Шокорац и М. В. Вујић. Тоша Јовановић редитељ кр. срп. нар. позор. у Београду као гост. Овога вечера уживасмо у пуној мери које гледећи овај иврсни и класични драмски умотвор Шилеров које вештачко приказивање двају наших српских најбољих вештака. Тоша Јовановић (Карло) је вештачки одиграо своју улогу, а и Ружић (Фрања) је простудирао своју и приказао ју право уметнички. За остале, да их не помињемо све редом, можемо рећи да су с маленом изнимком били врло добри. Посета прилична. — XXXIX. представа, ван претплате 16. марта: Први пут: „Чича Мартина“ или „Племенити отац.“ Драма у 3 чина, написали Е. Кормон и Е. Гранже, превод с француског. „У корист дружине српског народног позоришта.“ Тоша Јовановић редитељ кр. срп. нар. позоришта у Београду као гост. Ако драма ова и нема бог зна какве вредности, радње и вештачких ваплета — пре би рекли, да би је лакше могли читати у облику каквог романа онако „средње руке“ — ипак смо се овога вечера доста забавили. Насловну улогу играо је Тоша Јовановић (Мартин.) Улога је била у добрим рукама те је и приказао лепо, само је штета грдна, што Јовановић овога вечера није био с грлом на чисто, те му се то у најглавнијим моментима љуто светило. Димитријевић (Арман Мартин) беше добар, а Добриновићка (Женејева) беше врло добра. Динић (Фелисијан) задовољио нас је потпуно овога вечера. Лукић (Шарансон), Хаџићева (Алимија) и Л. Петровићева (Амалија) беху добри. Остале улоге беху од врло маленог значаја, те их поименце овде и не спомињемо. Посета беше врло добра, по одбитку трошкова пало је чистих 146 фор. — XL. представа, ван претплате са спуштеним ценама 17-ог марта: „Покондирена тиква.“ Шаљива игра у 3 чина од Ј. С. Поповића. Шаљива игра ова позната је врло добро нашем свету, стари је то комад али се ето држи још на повор. репертоару. Улоге су подељене најбољим рукама; да речемо: Ружићка (Фема), Добриновићка (Сара), Лукић (Митар), Добриновић (Јован), Димитријевић (Светозар Ружичић) — ето, по овоме да се суди и по вољи, којом су сви и све играли, смемо рећи, да смо овога вечера потпуно задовољни. Посета беше врло добра. То је била претпоследња представа. — XLI. и последња је представа, ван претплате, 19-ог марта: „Израда.“

Шаљива игра у 3 радње, написао Коста Трифковић. После тога: „Пуковник од 18 година.“ Шаљива игра у 1 чину од Мелвиља, превео Лаза Телечки. Милка Максимовићева члан краљевског народног позоришта у Београду као гост. (Приход од те последње представе одређен је на оснивање пензионог фонда српског народног позоришта.)

(Београдско певачко друштво. Година 1883. значајна је по песму српску са ове стране Саве и Дунава. Те године, Јануара месеца, пониче у Београду прво српско певачко друштво, под именом: „београдско певачко друштво“. Од каквог је значаја био тај акт, види се по томе, што се на Београд угледаше и друга места и осниваху певачка друштва, те се тиме песма почела ширити у све слојеве народне. Значај песме по све народе, а нарочито по нас Србе, од толике је важности, да ми за све благо историјско и обичајно имамо махом песми да благодаримо. Треба само да се обавремо у прошлост, да погледамо мало дубље у садашњост, па ћемо видети, да је песма пратила и да прати и данас Србина у сваком послу и раду, прати га у весељу и радости, у тузи и жалости. Мислимо, да не претерујемо, ако рекнемо, да се по неговању песме може у неколико измерити свет народна у појединим местима. Установе певачких друштава и нехотице побуђују својим радом народ на веће размишљање о себи, о својој прошлости и будућности. Године 1863. наступила је епоха у раду београдског певачког друштва. Корнелије Станковић руководио је у друштву неговање песме у народном правцу и духу. У то доба почео је друштвени рад диновским кораком да напредује, јер у редовима чланова „београдског певачког друштва“ видимо и самог бесамртног кнеза српског Михајла. Будућност „београдског певачког друштва“ била је осигурана. Само тако је могло „београдско певачко друштво“ дочекати своју тридесетогодишњицу 1882. год. Само тако се могло одржати у бурним давима педесетих и шездесетих година. Године 1882. „београдско певачко друштво“ добија вредну и даровиту снагу у своје хоровађи Јосифу Маринковићу, који је истински појмио, како и у ком правцу треба српска песма да се негује. Године 1882. видимо, где се раду „београдског певачког друштва“ одаје признање са највишега места, јер високим заштитником друштвеним постаје Његово Височанство краљевић Александар. „Београдско певачко друштво“ нашло је поново моћне потпоре. Тако се даде растумачити онај велики утицај, који „београдско певачко друштво“ учини, и које и данас чини на сва места у Србији, а махом и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ван ње. По свима већим местима: у Шапцу, Смедереву, Ужичи, Неготину, Пожаревцу, Крушевцу, Параћину, Нишу, Трстенику и т. д. основаше се певачка друштва. У самом Београду поникоше још више певачких друштава тако, да данас у Београду, ван „београдског певачког друштва“, постоје још и ова певачка друштва: „Даворје“, „Корнелије“, „Академијско певачко друштво“, „Српско-јеврејско певачко друштво“, „Радничко певачко друштво“. И данас „београдско певачко друштво“ шири српску песму на све начине. Тако, поред развипања песама српских на све стране, поред отварања школе за певање, поред кадикашег шиљања питомаца на страну ради изучавања музичке вештине, „београдско певачко друштво“ шири песму нашу и словенску и самим одлажењем у поједина места ерсека. Год. 1883. ишло је у Смедерево, Карловце, Нови Сад, год. 1884. у Шабац, а ове године намерно је да иде у Ниш. Последице тога могу бити само добре, јер се у народу буди воља ка певању и песни, а „ко пева, тај зло не мисли“, вели наша народна пословица.

Дан. Нед.

(Чешко народно позориште у Прагу.) Управа чешког народног позоришта у Прагу добила је допис из Чикага, у коме се јавља, да ће на посебној лађи доћи најмање њих 200 гостију, да походе чешко народно позориште. Лађа ће се кренути концем маја или почетком јунија из Њујоршког залива. Екзекутивни одбор иште од управе три представе и то једна да буде Сметанина „Продана невеста“ а друга два комада може изабрати управа, само се жели, да буде још једна опера и једна народна драма. — Месеца марта о. г. играло се на чешком народном позоришту свега 37 пута. Даване су 22 глуме, од тих су биле 14 домаћих (Халек 3, Дурдик 2, Тул 6, Јержабек 1 и Коларж 2). Од страних глума пало је на Шекспира 1, на Сардуа 2, на Онега 5, на Блументала 1, на Пајрона 1. Опера се давало свега 15 и то 7 чешких (Розкошни 3, Сметана 2, Дворжак 2) и 8 страних (Вагнер 4, Обе 1, Росини 1, Флотов 1, Верди 1.)

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Јован М. Поповић, приправник у Карловцу, позива на претплату на изворну приповетку из народног живота под насловом „Невенка“. Приповетка је већ у штампи а изнеће 4 штампана табака. Цена је 40 новчића или 80 пара динарских. Ко скупи 10 претплатника, добиће 1 књигу на дар. Претплата се шаље на самог писца у Карловац.

— У петом броју нашег листа јавили смо, да у Марибору излази „Лјудска књијница“ сваки месец дана у свескама од два до четир табака. Од оно је доба изишла још 3., 4., 5. и 6. свеска. У трећој је свесци свршетак Малавашићевог превода Чокеове приповетке: „Das Goldmachedorf“ („Zlata vas“). У четвртој су „Kratke povesti za kratek čas“ од Ј. С. Гомбарова. Има их на броју 15, а прештампане су из „Vrtesa“ и неких других часописа. Нису изворне али имају, као што вели „Kres“, леп словеначки облик. У петој су свесци „Kratkočasne povesti“, које је покупио Лавослав Кордеш, издавач „Лјудске књијнице“, а у шестој „13 robožnih pripovedek in povestuy“, које је удесио Ј. С. Гомбаров. То су народне легенде и приповетке а и из других језика преведене повести побожног садржаја.

С М Е С И Ц Е.

(Нашли наново мамута) и он јако занима у овај мах учене главе. Управо тај је мамут виђен још пре двадесет

седам година на једном острву реке Лене у Сибирији, али од тога доба па до данас није се ништа радило, да се извади из леда. Можда се зато није на томе ништа радило, што је тамо земља тврда као шећер, ледене санте грдне, а и сами тамошњи становници Јакути ваљда нису дали, јер се боје, празноверни су, ако се мамут ослободи. Сада се са поларне штације „Усти Лена“ (72° сев. ширине) кренула експедиција, да вади тога мамута, и вођа њевин, др. Бунге, саградио је већ шупу у околини мамутовој, далеко од штације 37 километара. Исти се нада, да ће ту грдосију од животине пет и по метара високу читаву, онаку каква је, моћи извадити напоље. На тој животињи све је сачувано осим једне предње ноге и дроба. У овој прилици смео напоменути, да су досада виђена три таква фосилна слона (мамут је изумрла врста слона), чији се грдни зуби налазе у немачким, руским, сибирским и угарским разним дилувијалним формацијама и као фосилна слонава кост важан су трговачки артикел. Први мамутов примерак, који је нађен на обалама Лене (64° сев. шир.) био је сасвим иструо. Други је примерак онај, чији је костур сада у петроградској збирци. Што је сачуван има се захвалити природњаку Адамсу, који га је могао тек 1806. добити, ма да га је већ 1799 изнела вода на Ленино ушће. И онда урођеници Тунгузи из сујеверја нису дали, да се мамут дира. И, ма да су свашта о њему држали, ипак се нашло између њих и таквих, који су колосалне његове зубе секли и за различити еспап давали. Лешину су јако биле већ искварили равне грабљиве животиње. Кад су лешину јеле изгазиле су нешто његове длаке, која је у земљи нађена, па су је сачували, исто су тако нашли и једно око, мозак и коже, па су сачували. Од трећег мамута магистар Шмит могао је врло мало сачувати. Набрво је била лешина засута. Због тога овај четврти мамут заслужује особиту пажњу, и за то, што се необично добро одржао; добро би било да се неповређен извади и једном читав дође у руке ученом свету, како би што више могли знати о тој пренотопској животињи.

(Женидба — посредно.) У Фрајденталу, у Шлевији, догодило се чудновато венчање. Август Крајтнер, познати путник, који је пратио грофа Сечењија у источно-азијској експедицији, запросио је лане госпођицу Кобер у Фрајденталу. Међутим буде исти Крајтнер наименован за аустроугарског конзула у Јокохама. Пошто је пак од Јокохаме до Фрајдентала бар толико миља колико одавде до Јерусалима, то Крајтнер није могао доћи на венчање, него га је пред олтаром заступао невестиин брат од ујака. Невеста је о Божићу отпутовала у нову своју домовину своје ђуветији — мужу.

(Тургењев и један млади песник.) Кад се једном Тургењев неколико недеља бавио у Москви, докторуао се до њега један млад песник, да му прочита неку своју страшну трагедију и да замоли Тургењева, да изрече свој суд о њој. Млади овај човек са највећим одушевљењем читао је своју трагедију. Сав се био запурио од читања, а никад није погледао Тургењева. Кад је дошао до свршетка другога чина, учини му се, да Тургењев брише сузе са очију, па погледи на њега и са највећим изненађењем повиче: „Иване Сергијевићу! Ви сте плакали?“ — „О, не“, одговори Тургењев, „само сам се овнојио“.

(Добар ударац.) Један песник, о коме је свако знао, да своје драме из туђих дела плагиује, дошао једном у добро расположено друштво, које баш њега спомињаше. „Ха, баш добро, што долазите“, рече један господин онака је-

зика, „баш смо о томе међу собом разговарали, ко пише ваше најближе парче?“

А Ф О Р И С М И.

(Старо-грчки.)

Скоро сви људи, док им је пријатељ у срећи, жесге се, кад немају дѣла у свима његовим уживањима; допадне-л пак он какве несреће, то бегају од њега остављајући га сама сред опасности.

Лукијан.

Пријатније је судити непријатељима него пријатељима. У првом случају задобијамо једног непријатеља, а у другом случају отуђујемо зацело једног пријатеља.

Вијон.

Једнако је зло, дати мач у руке будали и власт човеку рђаву.

Јамблик.

Доказивао неки софиста, да нема кретања. На то се диже Диоген и стаде ићи.

Диоген из Лаерте.

Две ствари свака за себе лена, кад се саставе могу да буду накараде.

Лукијан.

Телесна врсноћа не зависи ни од лепоте, ни од снаге, ни од брзине, ни од висока стаса, па ни од здравља, као што се обично мисли, али не зависи ни од својстава, што су томе свему противна. Знатна средина међу тим противним својствима може далеко пре да нас научи умерености, јер она прва својства пуне душу обешћу и уображеношћу, а ова друга рађају у њој ниске и ропске осећаје.

Платон.

Савршена срећа јесте биљка, која расте цигло у врту Зевсову.

Софокле.

Видео Вион једаред богата човека, што беше познат са ципилука. „Ено, рече, човека, који није господар од свог иметка, него је иметак њему господар!“

Диоген из Лаерте.

Добročинство најбрже уједно је и најслађе. Ко оклева са добročинством, престаје бити добротвор, па и не заслужује тог имена.

Лукијан.

Јел ком учињена каква услуга, ваља увек да је се сећа, али онај, који је учинио, треба одмах да је заборави. Само тако може се први назвати благодарним а другим племенитим. Телалити добročинства значи скоро пребацити их.

Димостен

Више вреди имати данас јаје него сутра кокош.

Народио.

Нема слађе и веће среће, него кад муж и жена, испуњени истим мислима, сложено и сагласно управљају својом кућом. Они су очајање својих завидљиваца а радост својих пријатеља. Они најпре долазе до лена гласа.

Омир.

Кад ти ко покљони коња, не гледај му у зубе.

Народио.

Исправак. У прошлом броју, у чланку „Из Гетеовог Фауста“ нашла се штампарека погрешка. У првом ступцу, у 21. реду од доле стоји: „Што вадох се“, а треба: „Што внадох се...“ — Ур.

О д а д м и н и с т р а ц и ј е.

Са овим бројем истиче прва четврт „Стражилова“. Учтиво молимо све наше поштоване претплатнике, који су досад платили само за прву четврт, да продуже претплату за времена

Уједно молимо оне, којима посламо први и други број, а не претплатише се, да нам те бројеве врате о нашем трошку. Учиниће нам велику љубав.

Неки су нам од наших штованих претплатника платили или више или мање но што иде за прву четврт. Молимо их, да се тога сете, кад узашиљу за другу четврт. По четврти стаје наш лист 1 фор. 25 нов.

Слободни смо навести, ко нам је преплатио или није доплатио за прву четврт:

Пречасн. г. Теодор Петровић из Арада платио 2 фор.; г. Ал. Јанковић из Башахида 2 фор.; г. В. Миленковић из Баваништа 2 фор.; гђца З. Николић из Београда 1 фор. 38 н. (а треба 1 фор. 50 н.) пречасн. г. В. Вељков из Грабоваца 2 фор.; г. др. Лаза Томановић из Ерцег-Новог 2 фор.; г. К. Машић из Ирига 1 фор.; штов. свештенство јагодинске цркве 6 дин. (а треба 7 за по године); ђаци манастира Кувеждина 1 фор.; г. П. Бибић из Ст. Пазове 2 фор.; гђа Е. Грујић из Парага 1 фор. 50 н.; г. Душан П. Ђорић из Пожаревца 2 фор. 50 н. (а треба 3 фор.); г. Ана Марцикић из Паланке 2 фор.; пречасн. г. П. Н. Јовановић из Сирига 1 фор. 50 н.; гђца Јулка Пантелић из Шапца 1 фор. 25 н. (а треба 1 фор. 50 нов.); сл. читаоница у Шапцу 2 фор. (а треба 3 фор. за по године.)

САДРЖАЈ: Хавет. Написао Драгутин Ј. Илић. — Кнез у кулатилу. Приповетка Јаше Игњатовића. (Наставак) — Путник. Написао Војислав. — Равни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак) — Жалиље. Од Љубинка. — Море. Превео А. М. М. — Књижевност. Оцене и прикази. Нив бисера. — Листићи: Повориште и уметност. — Књижевне новости. — Ситнице. — Афорисме. — Од администрације.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.